

9. hét: A Pigou-tételen alapuló környezeti szabályozás: közvetlen előírások alapelvei és típusai. Szennyezési jogok piaca

139

SZABÁLYOZÁSI ESZKÖZÖK:

1. A tulajdonjogok (a szennyezési jogosultság) allokálása
2. Felelősségi szabályok (kártérítés)
- 3. Közvetlen előírások**
4. Gazdasági ösztönzők
5. Morális képzetés

140

Közvetlen (direkt, „command and control”) szabályozás

Jellemzője: jogi kényszer alkalmazásának túlsúlya.

- **Utasítás:** közvetlenül alkalmazható technológiai, műszaki előírás, követelmény; a szabályozó hatóság által jogszabályban vagy szabványban előírva
- **Ellenőrzés:** a hatóság valamilyen módon ellenőrzi az utasítások teljesülését, kikényszerítve azok alkalmazását

141

A közvetlen előírások típusai I.

- **Engedélyezési előírások, eljárások**
egyszerű engedélyezések
integrált engedélyezési eljárások (IPPC)
környezeti hatásvizsgálat (KHV)

A környezethasználat megkezdése engedélyhez kötött. Az engedély kiadása előtt a hatóság megbizonyosodik, hogy a környezetet nem túlterhelő vagy veszélyeztető környezethasználat bizonyos feltételei fennállnak.

142

A közvetlen előírások típusai II.

- **Technológiai előírások (szabványok)**
Vonatkozhat anyagra vagy technológiára/eljárásra
Pozitív (előíró) vagy negatív (tiltó) utasítás

pl. gépkocsik kötelező felszerelése katalizátorral
egyes anyagok (DDT, freonok) használatának betiltása

143

A közvetlen előírások típusai III.

- **Teljesítmény előírások (normák)**
kibocsátási határértékek
területi (immissziós) határértékek

A környezethasználat (környezetszennyezés vagy természeti erőforrások kitermelésének) még megengedhető felső szintjét adja meg.

A környezethasználat bármilyen technológiát alkalmazhat, de nem lépheti túl a környezethasználat (pl. a tényleges szennyezőanyag kibocsátás) megengedett határértékét.

144

Előírások jellemzői

- A szabályozó megállapít egy jogszabály által kikényszeríthető, az eljárásra vagy a **teljesítményre** vonatkozó **követelményszintet**
- A szabályozás csökkenti a környezethasználó szabadságát a környezeti teljesítmény meghatározásában – kötelező **magatartási követelmények** megadásával
- A **szennyezési tartomány** felosztására kerül sor: egy megengedett és egy tiltott részre

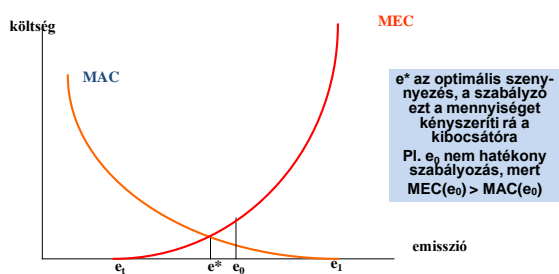
145

Az előírások jellegzetességei

- Mérték meghatározás
- Egységesség (uniformitás)
- A vállalati elhárítási költségekhez való viszony kérdése
- Innovációra való ösztönzés kérdése
- A kikényszerítés problémái

146

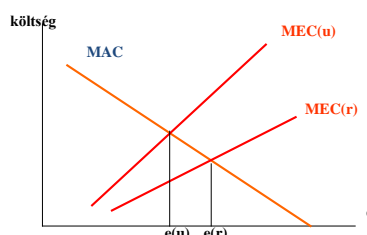
Az előírások szintjének megállapítása

147

Uniformitás

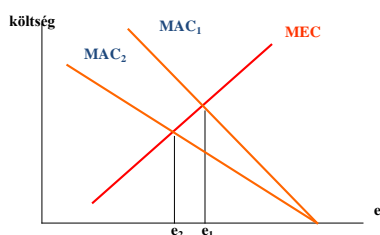
- Minden helyzetben, minden körülmények között ugyanaz az előírás optimális?
- Nem, ha a szennyezőanyag például a kibocsátás helyétől függően eltérő nagyságú kárt okoz: $MEC(u) > MEC(r)$

148

Költség-hatékonyság

- Érvényesül-e a szennyezők eltérő csökkentési lehetősége (költsége)?
- Ha a kibocsátók elhárítási költségei nem egyformák, akkor vállalatonként eltérő lehet az optimális kibocsátás nagysága

149

Környezeti bírság

Határérték feletti kibocsátást (vagy imisszió túllépést) bünteti.
Hatóság: Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek (10 db)+országos főfelügyelőség

Elvárások:

Bírság összeg és a pótlólagos beruházási igény összevetése.

Progresszivitás \Rightarrow szankciók.

Piacokonform legyen (az érintett ne tudja továbbhárítani, vagy ne kapja vissza támogatásként).

Lakossági tájékoztatás (lakossági nyomás kihasználása).

150

Környezetvédelmi bírság

„106. § (1) Aki jogszabályban, hatósági határozatban, közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktusban megállapított, közvetlenül vagy közvetve a környezet védelmét szolgáló előírást megszeg, illetve határértéket túllép, a jogsértő magatartás súlyához - így különösen az általa okozott környezetszennyezés, illetőleg környezetkárosítás mértékéhez, időtartamához és ismétlődéséhez - igazodó környezetvédelmi bírságot köteles fizetni.” /Ktv./

151

Hulladékgazdálkodási bírság

- A hulladékgazdálkodási bírság mértéke:

$$B = A \times M \times S$$

B: a fizetendő bírság összege [Ft]

A: az alaphírság [Ft]

M: a jogsértés jellegét, súlyát, volumenét figyelembe vevő - a Hgt. (2000. évi XLIII. Törvény) 3. § a) pontja szerint meghatározott hulladék környezeti jellemzőitől (veszélyességétől, hasznosíthatóságától, ártalmatlaníthatóságától stb.) és mennyiségétől (tömegétől) függő módosító tényező.

S: a jogsértés ismétlődését, a környezet érzékenységét figyelembe vevő súlyosbító szorzó. A rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában az S értéke 1.

Az M módosító tényező függ a hulladék mennyisége (tömege), fizikai, kémiai, biológiai jellemzőitől (veszélyessége, hasznosíthatósága, ártalmatlaníthatósága stb)

$$M = V \times M_t$$

152

Az előírások előnyei és hátrányai

Előnyei:

- kiszámítható reakció
- elvileg könnyű ellenőrzés
- viszonylag gyors eredmény
- határértékek felülvizsgálatával folyamatosan pontosítható
- kiszámítható bevétel

Hátrányai:

- vállalatok fajlagos környezetvédelmi költségeit (MAC eltérései) nem tudja figyelembe venni
- nem verseny semleges
- csak a határértékig ösztönöz csökkentésre

153

Kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere

- A közvetlen előírások jellegzetességei ötvöződnek piaci logikával és a tulajdonjogok allokálásával
- Működése:
 - Meghatározzuk a régióra vonatkozó kibocsátható összes szennyező anyag mennyiséget (Légtér/Buborék politika, „Bubble policy”)
 - Az összes megengedett emissziót – annak jogát – szétosztjuk a kibocsátók között. Egy kibocsátó legfeljebb annyit szennyezhet, amennyi kibocsátási joggal rendelkezik.
 - Megengedjük, hogy a kibocsátók eladják felesleges jogaikat vagy továbbiakat

154

Előnyei:

- a környezeti költség piaci alapon alapul
- leértékelés szűkössé teszi a jogokat \Rightarrow áruk emelkedik \Rightarrow kényszer a szennyezés csökkentésére
- a főösszegre társadalmi elvárás érvényesíthető.

Hátrányai:

- Főösszeg meghatározása nehéz (hulladékimport hatása)
- Elosztási problémák (azok kapnak kevesebbet, akik korábban tettek a kör. véd-ért)
- A leértékelés mértéke (technológiai fejlődés becslése)
- Admin. költségek nagyok.
- Szennyezési góccok kockázata (ne alakuljanak ki ún. „forró” pontok).

155

Példa a kibocsátási jogok kereskedelmére I.

„A” cég	Nincs kereskedelem	„B” cég
50.000 t	kibocsátás	50.000 t
30.000 t	kapott jog	30.000 t
20.000 t	csökkentési kényszer	20.000 t
5 USD/t	csökkentés fajlagos kts	3 USD/t
100.000 USD	összes csökkentési kts	60.000 USD

Kereskedelem hajtóereje a szennyezés-elhárítási lehetőségek különbözősége lesz

156

Példa a kibocsátási jogok kereskedelmére II.

„A” cég	„A” jogot vesz „B”-től	„B” cég
50.000 t	ennyit szennyezhet	10.000 t
0 t	csökkentési kényszer	40.000 t
A jog piaci ára: 4 USD/t		
80.000 USD (20.000 t x 4 USD)	költségek	120.000 USD (40.000 t x 3 USD)
0 USD	bevételek	80.000 USD (20.000 t x 4 USD)
80.000 USD	összes csökkentési ktsg	40.000 USD

157

Az emisszió-kereskedelem gyakorlata

• Emisszió-kiegyenlítési rendszer (Offset)

Carbon offset: CO2 kibocsátások ellensúlyozása fáültetéssel

• Emissziós bankügyletek (banking)

Az előírtnál nagyobb mértékű csökkentések „tárolása”
Emission Reduction Credits (ERC): az adás-vétel „valutái”

A hiteleket „bankba” is lehet tenni, hogy később lehessen felhasználni, vagy eladni.

• Együttes szennyezéskibocsátás (netting)

Egy adott cég feletti „minibuborékban” ha egy új beruházás vagy technológia módosítás nem növeli a szennyezési szintet, akkor a beruházás **engedélyezés** környezeti szempontból nagymértékben **leegyszerűsödik**.

158

Példa a szennyezés-visszafogás tervezésére

Kibocsátó	Kezdeti emisszió	Elhárítási határköltség
„A” cég	50	20
„B” cég	150	10
„C” cég	100	5

- Három kibocsátó: A, B és C cég
- összes szennyezésük **300 me** (mennyiségegység)
- a megengedhető legnagyobb kibocsátás (a környezeti cél) **210 me**
- Milyen szabályzóeszközt használjunk?

159

A különböző szabályozások eredményei

Kibocsátó	Q(0)	MAC	Egyenlő elhárítás			Egyenlő limit			Minimális ktsg		
			dQ	Q1	TAC	Q1	dQ	TAC	dQ	Q1	TAC
„A” cég	50	20	30	20	600	70	0	0	0	50	0
„B” cég	150	10	30	120	300	70	80	800	0	150	0
„C” cég	100	5	30	70	150	70	30	150	90	10	450
Össz.	300			210	1050		210		950		450

Egyenlő elhárítás: mindenki egyforma mértékben (ugyanannyival) csökkentse kezdeti kibocsátását.

Egyenlő limit: mindenki számára ugyanannyi legyen a megengedett maximális kibocsátás.

Minimális költség: azok csökkentsék kibocsátásukat, akik számára ez a legolcsóbb.

160

Köszönöm a figyelmet!

161